

Ústní zkouška jako součást maturitní zkoušky z cizího jazyka

Ústní zkouška je jednou ze tří dílčích součástí maturitní zkoušky z cizího jazyka. Od školního roku 2021/2022 je ústní zkouška z cizího jazyka přesunuta do profilové části maturitní zkoušky. Aby žák uspěl v celé maturitní zkoušce z cizího jazyka, musí uspět ve všech třech dílčích součástech, tedy i v ústní zkoušce. Váha ústní zkoušky v rámci hodnocení z celého předmětu je **60 %**. **Ústní zkouška z cizího jazyka je hodnocena podle jednotné metodiky a kritérií hodnocení stanovených orgány školy.**

Obecná struktura ústní zkoušky a skóre

Předmětem ústní zkoušky je **ověření produktivní řečové dovednosti** (ústní projev) a **interaktivní řečové dovednosti** (ústní interakce).

Na základě **20 témat zveřejněných na webových stránkách školy** jsou vytvořeny **pracovní listy**. Témata, která jsou v souladu s RVP a ŠVP, jsou volena tak, aby navíc ověřovala **znalost odborné terminologie**. Významným podkladem pro vymezení rozsahu vědomostí a dovedností, které mohou být ověřovány, je Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERRJ).

Pracovní list obsahuje tři zkušební úlohy zpracované osobou/osobami pověřenou/pověřenými ředitelem/ředitelkou školy. Pracovní list je zpracován ve dvou různých vyhotoveních, z nichž jedno je určeno pro žáka a jedno pro hodnotitele. Vyhotovení pracovní listu pro hodnotitele je podkladem pro zkoušejícího a přísedícího.

Před ústní zkouškou si žák vylosuje číslo pracovního listu. V jednom dni u jedné zkušební maturitní komise nelze losovat dvakrát pracovní list ke stejnému tématu.

Pracovní list upřesňuje zadání zkoušky a slouží jako závazný podklad pro zkoušení žáka. Pracovní list obdrží žák a oba hodnotitelé (zkoušející a přísedící). Ověřování dovedností preferuje nad ověřováním znalostí, neboť dvě ze tří částí pracovního listu ověřují dovednost. Akcent na dovednosti se také promítá do kritérií hodnocení žáka.

V samotném úvodu ústní zkoušky se žák maturitní zkušební komisi představí a krátce o sobě pohovoří.

1. úloha/část pracovního listu obsahuje 5-6 otevřených otázek, které zkoušející pokládá žákovi a na které žák odpovídá a reaguje. Znění těchto otázek se nenachází na pracovním listu žáka, což znamená, že 1. úloha testuje navíc i žákovu pohotovost reagovat. V případě, že žákovy odpovědi jsou podrobné a rozsáhlé, není nutné stihnout položit všechny otázky, které se nachází na pracovním listu. Na splnění tohoto úkolu jsou vymezeny zhruba **4 minuty**.

Předmětem **2. úlohy/části** nacházející se na pracovním listu je popis obrázku (žák si vybírá ze dvou možných vyobrazení) a srovnání dvou obrázků. Jedná se o samostatný projev žáka, v případě potřeby částečně doplněný o interakci se zkoušejícím. Na tuto část ústní zkoušky je vymezeno přibližně **5 minut**.

3. úloha/část pracovního listu obsahuje samostatný ústní projev žáka na vylosované téma. V rámci 3. úlohy se na pracovním listu nachází několik obrázků vztahujících se k danému tématu, jejich role je však pro samostatný ústní projev žáka spíše inspirativní. V případě potřeby lze samostatný ústní projev žáka prokládat interakcí se zkoušejícím. Tato část zkoušky trvá přibližně **6 minut**.

Hodnocení ústní zkoušky je prováděno během zkoušení dvěma hodnotiteli (zkoušejícím a přísedícím). Hodnotitelé si během zkoušení zapisují poznámky o hodnocení. Tento záznam je

podkladový materiál pro dosažení shody hodnotitelů. Shodu hodnocení provádějí hodnotitelé následně po zkoušení žáka ve vymezeném čase 5 minut po ukončení zkoušky. Ke shodě hodnotitelů může rovněž dojít po ukončení zkoušení všech žáků v bloku předmětu, nejpozději však do zasedání maturitní komise pro danou skupinu žáků. Maturitní komise stvrzuje platnost průběhu zkoušky a hodnocení hlasováním.

Celkově může žák v ústní části maturitní zkoušky získat **maximálně 30 bodů**. **Za každou ze tří úloh** může dostat maximálně **9 bodů** (vždy 3 body za splnění zadání, 3 body za lexikální a 3 body za gramatickou kompetenci). Body **za fonologickou kompetenci** se udělují za celou zkoušku a žák zde může získat maximálně **3 body**.

Mezní hranice úspěšnosti je stanovena na **44 %** z maximálního možného počtu bodů. Aby žák uspěl v ústní zkoušce, musí získat nejméně **14 bodů**. Jednotlivým hodnotám dosažených bodů jsou přiřazeny následující stupně prospěchu: **1 - výborný, 2 - chvalitebný, 3 - dobrý, 4 - dostatečný, 5 - nedostatečný**.

Čas vymezený na zkoušení

Na samotnou zkoušku z cizího jazyka je vymezeno **15 minut**. Na přípravu k ústní zkoušce má každý žák k dispozici **20 minut**.

Žák má možnost si během přípravy vypracovat poznámky a poté je při ústní zkoušce používat.

Povolené pomůcky

Mezi povolené pomůcky při přípravě na zkoušku patří **psací potřeby, papír, překladový slovník**, případně **atlas či mapa**. Tyto pomůcky zajišťuje škola. Žák má při přípravě na zkoušku rovněž k dispozici zadání ústní zkoušky zpracované formou pracovního listu.

Jiné pomůcky nejsou povoleny.

Požadavky na ústní projev žáka

Ústní zkouška z cizího jazyka je od školního roku 2020/2021 součástí profilové části maturitní zkoušky.

Ústní projev žáka má být souvislý a komunikace srozumitelná a dostatečně plynulá. V komunikaci mohou být zřetelné pauzy způsobené například plánováním gramatiky a lexika, hledáním vhodnějších formulací nebo pokusy o propojení myšlenek.

Nekomplikovaná sdělení jsou vyjádřena dostatečně přesně, jsou jednoduše formulována a prezentována jako lineární sled myšlenek s dostatečně rozvinutou argumentací. Složitější sdělení mohou být vyjádřena s omezenou přesností a v omezeném rozsahu, ale je zřejmé, co chce žák sdělit.

Žák komunikuje přiměřeně správně ve známých kontextech a využívá základní pravidla výstavby textu a běžný repertoár strategií a jazykových prostředků. Pro samostatný ústní projev žák zpravidla potřebuje osnovu, která mu pomůže zorganizovat jeho výpověď.

Ústní projev probíhá v jasně artikulovaném spisovném jazyce. S ohledem na komunikační situaci může promluva obsahovat běžně užívané hovorové výrazy. Plynulost ústního projevu může být v omezené míře narušena hledáním vhodných jazykových prostředků. Vliv mateřského či jiného cizího jazyka může být postřehnutelný, nesmí však narušit srozumitelnost.

Žák dokáže sledovat zřetelně artikulovaný ústní projev, který je mu adresován, a vhodně a dostatečně pohotově reagovat, pokud partner v komunikaci mluví spisovným jazykem a vyhýbá se používání málo běžných výrazů a slovních spojení a přílišnému užívání idiomů a netypickým anebo málo běžným regionálním odchylkám ve výslovnosti.

Žák dovede:

- popsat místo, cestu, věc, osobu, činnost, zážitek, událost, zkušenost, děj apod.
- popsat a představit sebe i druhé
- poskytnout nekomplikované informace a s omezenou přesností složitější informace
- zodpovědět běžné dotazy a dotazy týkající se podrobností
- uvést podrobnosti
- porovnat různé alternativy
- zjistit, předat, ověřit si, potvrdit a shrnout informace
- rozvinout argumentaci
- diskutovat o problému
- vyjádřit myšlenky, přesvědčení, sny, naděje, pocity, např. libost/nelibost, souhlas/nesouhlas, překvapení, obavu apod.
- reagovat na vyjádřené pocity
- vyjádřit názor/postoj a morální stanovisko, např. omluvu, lítost
- vyjádřit vlastní myšlenky, stručně komentovat a posoudit názor
- vyjádřit úmysl, přání, žádost, prosbu, nabídku, pozvání, doporučení apod.
- vyjádřit dostatečně přesně podstatu myšlenky nebo problému
- vysvětlit své názory, reakce, plány a jednání a stručně je zdůvodnit
- zdůvodnit určité činnosti a/nebo skutečnosti
- vysvětlit problém a/nebo navrhnout řešení problému
- vysvětlit a/nebo zdůraznit, co považuje za důležité
- sdělit/ověřit si specifické informace a zprávy
- požádat o specifické informace a udílet je
- shrnout a/nebo využít předložené faktografické informace
- zeptat se na názor, postoj, pocity, problém apod.
- požádat o ujištění, že výraz, který použil, je správný
- požádat o zopakování, objasnění nebo rozvedení toho, co bylo právě řečeno

Dovednosti jsou ověřovány na běžných typech promluvy a interakce.

Požadavky na žáka jsou v souladu s vymezením referenční jazykové úrovně B1 podle stupnice Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERRJ).

Kritéria hodnocení ústní zkoušky

Pro hodnocení ústní zkoušky se používají analytická kritéria hodnocení. Umožňují posuzovat ústní projev žáka z několika hledisek, respektive odděleně hodnotit jeho charakteristické rysy. Každému posuzovanému prvku jsou přiděleny body, jejichž součet dává výsledné skóre.

K hodnocení ústní zkoušky se používají **kritéria hodnocení ústní zkoušky z cizího jazyka**.

Struktura kritérií hodnocení je schematicky znázorněna v přiložené tabulce.

Úroveň komunikativní kompetence žáka je posuzována ve vztahu ke komunikačnímu záměru, tj. zda žák dokázal sdělit to, co sdělit měl, a s ohledem na posuzovanou úroveň, tj. jak žák sdělil to, co sdělit měl. Principy hodnocení ústního projevu žáka tedy nejsou založeny na pouhém sledování chyb, ale v prvé řadě na tom, zda žák dosáhl komunikačního záměru. Komunikační záměr je specifikován v zadání každé části ústní zkoušky a kvalita jeho splnění je posuzována prostřednictvím kritérií hodnocení.

Kritéria hodnocení ústní zkoušky jsou rozdělena do čtyř sloupců (I-IV) podle posuzovaných charakteristik ústního projevu žáka: Zadání/Obsah a projev (I), Lexikální kompetence (II), Gramatická kompetence a prostředky textové návaznosti (III) a Fonologická kompetence (IV).

Sloupce obsahují **deskriptory**, které charakterizují jednotlivé aspekty ústního projevu.

Deskriptory jsou v jednotlivých sloupcích kritérií hodnocení řazeny podle důležitosti, od nejdůležitějšího po méně důležité.

Pokud žák získá 0 bodů za některou úlohu/část ústní zkoušky ve sloupci I (Zadání/Obsah a projev), tato úloha/část ústní zkoušky se dále nehodnotí. Pokud žák nesplnil úkol dle zadání, nemůže získat žádné body ani za lexikální a gramatickou kompetenci a prostředky textové návaznosti.

Jestliže se úloha ústní zkoušky skládá z podúkolu (např. 2. úloha ústní zkoušky obsahuje popis zvoleného obrázku a srovnání dvou obrázků), hodnocení úlohy proběhne pouze jednou jako celek, tj. i za splnění takovéto úlohy lze obdržet maximálně 9 bodů.

V 1. sloupci (Zadání/Obsah a projev) je hodnoceno:

- zda a do jaké míry žák splnil zadání
- zda a jakým způsobem žák použil odborné/všeobecné znalosti správně a v dostatečném rozsahu
- zda a do jaké míry je sdělení souvislé s lineárním sledem myšlenek
- zda a jak žák vhodně použil komunikativní strategie
- zda a v jakém rozsahu byla nutná pomoc/asistence zkoušejícího.

Ve 2. sloupci (Lexikální kompetence) je hodnoceno:

- jaký je rozsah použité slovní zásoby vzhledem k zadání, tzn. zda žák využil škálu slovní zásoby, kterou mu zadání nabízelo
- jaký je rozsah použité odborné/všeobecné slovní zásoby vzhledem k zadání

- zda a do jaké míry je slovní zásoba použita správně, tzn. že je posuzována kvalitativní a kvantitativní stránka chyb

- zda a do jaké míry je odborná/všeobecná slovní zásoba použita správně

- zda a v jakém rozsahu případně chyby v použité slovní zásobě brání porozumění sdělení

Ve 3. sloupci (Gramatická kompetence a prostředky textové návaznosti) je hodnoceno:

- jaký je rozsah použitých mluvnických prostředků včetně prostředků textové návaznosti vzhledem k zadání, tzn. zda žák využil škálu mluvnických prostředků včetně prostředků textové návaznosti, kterou mu zadání nabízelo

- zda a do jaké míry jsou mluvnické prostředky včetně prostředků textové návaznosti použity správně, tzn. že je posuzována kvalitativní a kvantitativní stránka chyb

- zda a v jakém rozsahu případně chyby v použitých mluvnických prostředcích včetně prostředků textové návaznosti brání porozumění sdělení

- zda jsou mluvnické prostředky včetně prostředků textové návaznosti vzhledem k zadání na požadované úrovni obtížnosti

Ve 4. sloupci (Fonologická kompetence) je hodnoceno:

- zda a do jaké míry je vzhledem k zadání ústní projev plynulý

- jak velké úsilí musí příjemce vynakládat, aby mohl ústní projev bez potíží sledovat a porozumět mu

- zda a do jaké míry žák ovládá zvukovou stránku jazyka, např. výslovnost hlásek, slovní přízvuk

- zda a do jaké míry žák ovládá zvukovou stránku věty, např. intonaci, větný přízvuk, rytmus

Uzpůsobení podmínek konání maturitní zkoušky (žáci s PUP)

Vyhláška č. 177/2009 Sb. v § 1 písmena c) definuje žáky s přiznaným uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky a tyto žáky člení do čtyř kategorií podle typu vzdělávacích potřeb a do skupin 1 až 3 podle míry požadovaných uzpůsobení.

Žáci, kteří k přihlášce přiloží doporučení k přiznání uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky vydané školským poradenským zařízením, konají maturitní zkoušku za podmínek odpovídajících jejich znevýhodnění uvedených v příloze č. 3 vyhlášky č. 177/2009 Sb. Nejčastěji se jedná o navýšení časového limitu, možnost alternativního zápisu odpovědí, úpravy kritérií hodnocení apod.